

Datum

2026-01-19

Adress

August Palms Plats 1

Diarienummer

STK-2025-1831

Yttrande

Till

Socialdepartementet

**Remiss Socialdepartementet - För barns rättigheter
och trygghet - En ny lag om omhändertagande för
vård av barn och unga
S2025/02039**

Sammanfattning

Malmö stad har av Socialdepartementet getts möjlighet att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss med förslag om en ny lag om tvångsvård av barn och unga. Malmö stad är i grunden positiv till att det sker en genomlysning av befintlig lagstiftning för att stärka barnrättsperspektivet och anpassa den till de behov som barn och unga har idag. Förslaget om en begränsning av vårdnadshavares möjlighet till hemtagning och ett förtydligande av grunderna för omhändertagande tillstyrks. Malmö stad anser däremot att vissa delar av förslaget kräver en djupare utredning och analys. Framför allt gäller det den nya grunden för omhändertagande som innebär att ett barn ska kunna omhändertas för vård på grund av anknytning till familjehemmet. Malmö stad anser vidare att socialtjänstens ansvar i förhållande till andra huvudmän bör förtydligas när det gäller omhändertagande av barn och unga med behov av psykiatrisk vård.

Malmö stad vill även framhålla att det inte är förenligt med rättsstatens principer att ett förslag till en ny tvångslagstiftning rörande barn remitteras med så kort svarstid. Med hänsyn till dess ingripande karaktär kan ett sådant förfarande leda till negativa konsekvenser för barn och deras vårdnadshavare.

Yttrande

Malmö stad ställer sig bakom en översyn av lagen om vård av unga för att stärka barnrättsperspektivet och anpassa den till de behov som barn och unga har idag. Med tanke på lagstiftningens ingripande karaktär och att även små ändringar kan ha stor påverkan på barn och unga anser Malmö stad att det är en brist med den korta svarstiden. Förslaget har inte heller varit på remiss i samlad form tidigare utan består av delar från olika utredningar där vissa har remitterats och andra inte alls. Det ger

remissinstanserna begränsade förutsättningar att sätta sig in i förslagen och kunna ge relevanta och genomarbetade synpunkter.

5.4 Lagens tillämpningsområde och syfte

I lagförslaget ändras formuleringen behövlig vård till nödvändig vård för att tydliggöra vilken vård det är som utgör grunden för ett omhändertagande. Malmö stad ställer sig bakom ett tydliggörande men vill samtidigt understryka att det vid en sammantagen bedömning kan vara svårt att fastställa vad som ska bedömas som nödvändig vård och vad som ska bedömas som behövlig vård samt att detta kan variera över tid.

6.5 Barns och ungas processbehörighet i mål och ärenden enligt den nya lagen

Malmö stad delar uppfattningen att barn har rätt att komma till tals. I tidigare remissvar har det påpekats att förändringen kan medföra svårigheter för domstolarna att utreda lämpligheten i att ett barn under 15 år deltar i domstolsförhandlingar, sett till de korta tidsfristerna. Malmö stad vill därför återigen framhålla risken för att barn kan ta skada av att delta i domstolsförhandlingar. Det ställer höga krav på domstolarnas förmåga att göra dessa bedömningar och ge barnet rätt förutsättningar att delta.

7.2. Förutsättningar för omhändertagande för vård på grund av förhållanden i hemmet och eget beteende

Malmö stad välkomnar förslagen som innebär att de förhållanden och beteenden som kan ligga till grund för ett omhändertagande preciseras och förtydligas.

Malmö stad anser däremot att det finns viss otydlighet avseende socialtjänstens ansvar i förhållande till andra huvudmän i punkten 7.2.2 som gäller eget beteende. Utredaren bedömer att psykiska besvär eller ett psykiatriskt tillstånd inte utesluter ett omhändertagande för vård när det finns behov av vård enligt den nya lagen och det är för barnets eller den unges bästa. Malmö stad anser att det föreligger en risk att dessa barn och unga inte alltid får behövlig hälso- och sjukvård och att det behöver förtydligas vilket ansvar kommunen har i förhållande till andra huvudmän. Eftersom en individuell plan förutsätter ett samtycke från den unge bör det förtydligas vilket ansvar socialtjänsten har i de fall den unge inte samtycker till en sådan. Det finns en oro att ansvaret annars riskerar att falla på socialtjänsten som saknar den typen av kompetens.

8.1 Omhändertagande för vård på grund av anknytning

Det har i tidigare remissvar påpekats att förslaget vilar på en alltför begränsad utredning och är knapphändigt analyserat. Mot bakgrund av de frågeställningar som kvarstår är det Malmö stads bedömning att dessa brister kvarstår.

En utmaning med den nya grunden för tvångsvård är hur socialtjänsten ska kunna säkerställa transparens och tydlighet gentemot vårdnadshavarna. Förutsättningarna för vård på grund av omständigheter i hemmet eller på grund av eget beteende är relativt enkla att förklara, liksom vad som krävs för att vården ska upphöra. Däremot är det mer komplext att samtidigt informera om att tvångsvården kan fortsätta även efter att de ursprungliga omständigheterna har upphört. Detta skapar en betydande utmaning och riskerar att försvåra samarbetet med vårdnadshavarna samt minska tilliten till socialtjänsten. Risken för konflikt förstärks när ytterligare en dimension i omhändertagandet måste beaktas.

Det saknas ett resonemang kring hur omhändertagande på grund av anknytning förhåller sig till frivillig placering enligt socialtjänstlagen. Det finns en risk att vårdnadshavare samtycker till familjehemsplacering för att undvika den osäkerhet som uppstår när socialtjänsten överväger vård med stöd av anknytning. Bristfälliga samtycken kan medföra att barnet inte får det skydd och den trygghet som är nödvändig.

Ett av rekvisiten för omhändertagande på grund av anknytning är att det ska föreligga en påtaglig risk för att barnets hälsa eller utveckling skadas om placeringen i familjehemmet upphör. Detta utgör högre ställda krav än vid vårdnadsöverflyttning. Det är otydligt hur bestämmelserna förhåller sig till varandra.

Tillämpningen av dessa bestämmelser kan innebära betydande utmaningar. Om placeringen inte kan fortsätta med vårdnadshavarens samtycke har socialtjänsten tre möjligheter när återförening inte är lämplig; flyttningsförbud, vårdnadsöverflyttning samt den nya grunden för omhändertagande på grund av anknytning. Det behöver klargöras i vilka situationer den nya bestämmelsen ska tillämpas när förutsättningarna för vårdnadsöverflyttning inte är uppfyllda.

Malmö stad vill betona vikten av att förstärka stödet till familjehemmen, så att familjehemsföräldrarna i större utsträckning är beredda att ta över vårdnaden när detta bedöms vara till barnets bästa. En vårdnadsöverflyttning skapar troligen större stabilitet och trygghet än vård på grund av anknytning. Ett sådant beslut ska omprövas var sjätte månad, och det kvarstår en risk att en familjehemsplacering upphör i de situationer familjehemsföräldrarna inte längre vill eller bedöms lämpliga.

Malmö stad anser även att det kan ifrågasättas om förslaget är proportionerligt med hänsyn till att en mindre ingripande åtgärd såsom flyttningsförbud kan vidtas.

Av praxis från Europadomstolen framgår att en åtskillnad av barn och föräldrar normalt ska vara en temporär åtgärd och att myndigheter ska sträva efter en återförening mellan barn och föräldrar. Den nya grunden för omhändertagande enligt

LVU kan få till följd att socialnämnder efter en förhållandevis kort vårdperiod inte längre kan arbeta för en återförening om det finns en stark koppling till familjehemmet. Malmö stad efterfrågar därför en djupare analys av om ändringen är förenlig med artikel 8 i Europakonventionen.

15.2 En begäran om att omhändertagandet ska upphöra kan i vissa fall avvisas

Förslaget att begränsa vårdnadshavares möjlighet att begära hemtagning tillstyrks. Att sätta tidsgränsen vid tolv månader hade varit önskvärt, eftersom socialnämnden redan har ett ansvar att vid varje tidpunkt pröva om vården ska upphöra. En tidsgräns på sex månader innebär ändå en fördelaktig förändring, både för barnens situation och för socialtjänstens möjligheter att arbeta långsiktigt med familjen. Det är relativt vanligt att vårdnadshavare begär hemtagning även vid placeringar enligt 3 § LVU, trots att de har möjlighet att överklaga beslutet i samband med omprövning av vården.

Ordförande

Katrin Stjernfeldt Jammeh

Sekreterare

Nicklas Löfström